

Πρόστιμα για παράβαση της νομοθεσίας ανταγωνισμού

Ποιος είναι ο σκοπός των προστίμων;

Η πολιτική της Επιτροπής όσον αφορά τις παραβάσεις της νομοθεσίας ανταγωνισμού έχει προληπτικό χαρακτήρα. Αυτός είναι ο λόγος για τον οποίο παρέχει αναλυτικές κατευθύνσεις για τον τρόπο συμμόρφωσης με τη νομοθεσία. Όταν οι επιχειρήσεις παραβαίνουν τη νομοθεσία, προβλέπεται η επιβολή προστίμων. Απώτερος σκοπός και των προστίμων είναι η πρόληψη και, κατά συνέπεια, τα πρόστιμα θα πρέπει να στοχεύουν τόσο στην τιμωρία όσο και την αποτροπή των παραβάσεων. Η μη τήρηση των κανόνων ανταγωνισμού είναι προσοδοφόρα όσο γίνεται ατιμώρητα – αυτό είναι άλλωστε και το κίνητρο των επιχειρήσεων όταν παραβαίνουν τη νομοθεσία. Αν πάρουμε για παράδειγμα τις συμπράξεις, μετά από εξέταση δείγματος συμπράξεων, ο ΟΟΣΑ κατέληξε στην εκτίμηση ότι η μέση αύξηση των τιμών κυμαινόταν από 15 έως 20%, και μάλιστα η μεγαλύτερη αύξηση που παρατηρήθηκε είχε υπερβεί το 50%.¹ Εάν μια σύμπραξη διαρκέσει επί σειρά ετών, για κάθε πρόσθετο έτος, οι ενεχόμενες επιχειρήσεις αποκομίζουν όφελος από τις υψηλότερες τιμές που χρεώνουν. Όταν επιβάλλεται πρόστιμο, η διάρκεια πρέπει να λαμβάνεται υπόψη ώστε να επιτυγχάνεται ο στόχος της πρόληψης για τον κλάδο ως σύνολο.

Η πολιτική της Επιτροπής όσον αφορά την επιβολή προστίμων στηρίζεται στην αρχή ότι ορισμένες παραβάσεις ζημιώνουν περισσότερο την οικονομία από κάποιες άλλες, ότι οι παραβάσεις που επηρεάζουν πωλήσεις υψηλής αξίας ζημιώνουν περισσότερο την οικονομία από τις παραβάσεις που αφορούν πωλήσεις μικρής αξίας, καθώς επίσης ότι οι παραβάσεις μεγάλης διάρκειας είναι πιο επιζήμιες από εκείνες που έχουν μικρή διάρκεια.

Πώς υπολογίζονται τα πρόστιμα;

Ποσοστό της αξίας των σχετικών πωλήσεων: Για να υπολογιστεί το πρόστιμο, ως σημείο εκκίνησης χρησιμοποιείται το ποσοστό των ετήσιων πωλήσεων της επιχείρησης που αντιστοιχεί στο προϊόν που αφορά

η παράβαση. Οι σχετικές πωλήσεις είναι συνήθως οι πωλήσεις των προϊόντων που περιλαμβάνονται στην παράβαση κατά τη διάρκεια του τελευταίου πλήρους έτους της παράβασηςⁱⁱ. Το ποσοστό που εφαρμόζεται στην αξία των σχετικών πωλήσεων της επιχείρησης μπορεί να φθάνει μέχρι και 30%, ανάλογα με τη σοβαρότητα της παράβασης, η οποία εξαρτάται με τη σειρά της από διάφορους παράγοντες, όπως η φύση της παράβασης (π.χ. κατάχρηση δεσποζουσας θέσης, καθορισμός τιμών, καταμερισμός της αγοράς), η γεωγραφική εμβέλεια ή κατά πόσο η παράβαση έχει τεθεί σε εφαρμογή. Για συμπράξεις, το σχετικό ποσοστό κυμαίνεται συνήθως μεταξύ 15 και 20%.

Διάρκεια Αυτό το ποσοστό της αξίας των σχετικών πωλήσεων πολλαπλασιάζεται επί τον αριθμό των ετών και των μηνών που έχει διαρκέσει η παράβαση. Αυτό σημαίνει ότι το πρόστιμο συνδέεται με την αξία των πωλήσεων που επηρεάστηκαν κατά τη διάρκεια της παράβασης, διότι θεωρείται συνήθως καλός δείκτης της ζημίας που προκάλεσε η παράβαση στην οικονομία σε βάθος χρόνου. Κατά συνέπεια, μια παράβαση που διαρκεί δύο έτη θεωρείται ότι είναι δύο φορές πιο επιζήμια από μια παράβαση που διαρκεί ένα μόνο έτος.

Αυξήσεις και μειώσεις: Το πρόστιμο μπορεί να αυξηθεί (για παράδειγμα εάν η επιχείρηση παραβαίνει κατ' επανάληψη τη νομοθεσία), ή να μειωθεί (για παράδειγμα εάν η συμμετοχή της επιχείρησης ήταν περιορισμένη ή εάν η νομοθεσία ή οι αρχές ενθάρρυναν την παράβαση). Σε περιπτώσεις συμπράξεων, το πρόστιμο αυξάνεται κατά ένα εφάπαξ ποσό ίσο προς το 15-25% της αξίας των πωλήσεων ενός έτους, το οποίο λειτουργεί ως πρόσθετος αποτρεπτικός παράγοντας και εφαρμόζεται κυρίως στην περίπτωση συμπράξεων μικρής διάρκειας για να αποθαρρυνθεί ακόμη και μια απόπειρα σύμπραξης (η λεγόμενη «ποινή εισόδου»).

Συνολικό όριο: Το πρόστιμο δεν μπορεί να υπερβεί το 10% του συνολικού ετήσιου κύκλου εργασιών της

επιχείρησης. Το όριο του 10% μπορεί να βασίζεται στον κύκλο εργασιών του ομίλου στον οποίο ανήκει η επιχείρηση εάν η μητρική επιχείρηση του ομίλου άσκησε αποφασιστική επιρροή στις πράξεις της θυγατρικής κατά τη διάρκεια της παράβασης. Υπάρχει επίσης πενταετής προθεσμία παραγραφής από τη λήξη της παράβασης μέχρι την έναρξη της έρευνας της Επιτροπής.

Μειώσεις λόγω επεικούς μεταχείρισης: Η

Επιτροπή ενθαρρύνει τις επιχειρήσεις που συμμετέχουν σε σύμπραξη να προσκομίζουν αποδεικτικά στοιχεία που βοηθούν την Επιτροπή να εντοπίζει συμπράξεις και να στοιχειοθετήσει μια παράβαση.ⁱⁱⁱ Στην πρώτη επιχείρηση που παρέχει επαρκή αποδεικτικά στοιχεία σχετικά με σύμπραξη τα οποία επιτρέπουν στην Επιτροπή να στοιχειοθετήσει την υπόθεση μπορεί να δοθεί πλήρης απαλλαγή από τα πρόστιμα, ενώ στις επόμενες επιχειρήσεις μπορούν να δοθούν μειώσεις μέχρι και 50% του προστίμου που θα μπορούσε κανονικά να επιβληθεί.^{iv}

Μειώσεις μετά από διευθέτηση διαφορών: Σε

περιπτώσεις συμπράξεων, η Επιτροπή προσφέρει επίσης μείωση 10% του προστίμου εάν επιτευχθεί συμφωνία με την επιχείρηση για διευθέτηση διαφορών.^v Οι διαδικασίες διευθέτησης διαφορών μειώνουν το διοικητικό κόστος των αποφάσεων σε υποθέσεις συμπράξεων, περιλαμβανομένων των δαπανών που συνεπάγεται η παραπομπή ενώπιον των δικαστηρίων, και βοηθούν την Επιτροπή να διεκπεραιώνει ταχύτερα τις υποθέσεις αυτές, ελευθερώνοντας πόρους που μπορούν να διατεθούν σε νέες έρευνες.

Αδυναμία πληρωμής

Σε εξαιρετικές περιπτώσεις^{vi}, η Επιτροπή μπορεί να μειώσει το πρόστιμο εάν η επιχείρηση προσκομίσει επαρκώς σαφή και αντικειμενικά στοιχεία ότι το πρόστιμο είναι πιθανό να επηρεάσει σοβαρά την οικονομική βιωσιμότητα της επιχείρησης. Σε ανάλυση που γίνεται μια τέτοια περίπτωση εξετάζει λεπτομερώς τους διάφορους παράγοντες που αφορούν τη συγκεκριμένη επιχείρηση και πρέπει να είναι όσο το δυνατό πιο αντικειμενική και ποσοτικά προσδιορισμένη ώστε να εξασφαλίζεται ίση μεταχείριση και να διατηρείται ο αποτρεπτικός χαρακτήρας.

Ποια είναι η νομική βάση για τα πρόστιμα της Επιτροπής;

Τα άρθρα 101 και 102 της Συνθήκης (ΣΛΕΕ) απαγορεύουν διάφορες αντιανταγωνιστικές πρακτικές. Το άρθρο 103 παρέχει στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο

εξουσίες θέσπισης συστήματος επιβολής της νομοθεσίας, περιλαμβανομένης της επιβολής προστίμων.

Ο κανονισμός 1/2003 του Συμβουλίου,^{vii} βάσει του άρθρου 103 της ΣΛΕΕ, παρέχει στην Επιτροπή τις εξουσίες εφαρμογής αυτών των κανόνων και επιβολής προστίμων σε επιχειρήσεις. Θεσπίζει τις αρχές που προβλέπουν ότι τα πρόστιμα πρέπει να στηρίζονται στη σοβαρότητα και τη διάρκεια της παράβασης και θέτει ως ανώτατο όριο προστίμου το 10% του κύκλου εργασιών που προαναφέρθηκε.

Σε κάθε απόφαση η Επιτροπή εξηγεί πώς καθορίζεται το πρόστιμο. Δεν είναι υποχρεωμένη να παρέχει γενικές κατευθύνσεις, αλλά το 1998 εξέδωσε κατευθυντήριες γραμμές^{viii} έτσι ώστε η πολιτική της στον τομέα των προστίμων να καταστεί πιο διαφανής και υπεύθυνη. Συν τω χρόνω έγινε σαφές ότι αυτές οι κατευθυντήριες γραμμές οδηγούσαν σε πρόστιμα που ήταν υπερβολικά χαμηλά για μεγάλες επιχειρήσεις, ιδίως για αυτές που εμπλέκονταν σε συμπράξεις μεγάλης διάρκειας που περιλάμβαναν αυξημένο όγκο προϊόντων, καθώς και για επιχειρήσεις που παρέβαιναν κατ' επανάληψη τη νομοθεσία. Η Επιτροπή επανεξέτασε την προσέγγισή της το 2006, με την παροχή σαφέστερων κατευθύνσεων προς τις επιχειρήσεις.^{ix}

Τα Ευρωπαϊκά Δικαστήρια ελέγχουν όλες τις πτυχές των αποφάσεων της Επιτροπής και έχουν πλήρεις εξουσίες να μεταβάλλουν τα επιβαλλόμενα πρόστιμα. Η Επιτροπή έχει καλές επιδόσεις ενώπιον των Δικαστηρίων όσον αφορά το βάσιμο των προστίμων που επιβάλλει, δεδομένου ότι σε προσφυγές κατά των αποφάσεων της διατηρείται πάνω από το 90% της αξίας των προστίμων που έχει επιβάλει.

Γιατί εκδίδονται κατευθυντήριες γραμμές;

Η πολιτική στον τομέα της επιβολής προστίμων πρέπει να καλύπτει ευρύ φάσμα διαφόρων πραγματικών περιστάσεων και είναι ιδιαίτερα δύσκολο να προβλεφθούν εκ των προτέρων όλες αυτές οι περιστάσεις. Αυτός είναι ο λόγος για τον οποίο η Επιτροπή διατηρεί τη δυνατότητα να επικαιροποιεί εάν χρειάζεται τις κατευθυντήριες γραμμές της, και ο λόγος που οι ίδιες οι κατευθυντήριες γραμμές περιέχουν διατάξεις στις οποίες προβλέπεται ρητά η ενδεχόμενη απόκλιση από τις κατευθυντήριες γραμμές στις περιπτώσεις που αυτό είναι σκόπιμο.

Πολλές εθνικές αρχές ανταγωνισμού ακολουθούν πλέον την ίδια προσέγγιση, με κατευθυντήριες γραμμές για την επιβολή προστίμων που είναι εν γένει σύμφωνες με εκείνες της Ευρωπαϊκής Επιτροπής.

Συνοπτικά :

Βασικό προστίμο	Ποσοστό της αξίας των σχετικών πωλησεων (0-30%) x διάρκεια (έτη ή περίοδοι μικρότερες από ένα έτος) + 15-25% της αξίας των σχετικών πωλησεων: προσθετο αποτρεπτικό κίνητρο για συμπραξεις
Αυξάνεται αν συντρεχουν	Επιβαρυντικές περιστάσεις π.χ. Ηγετικός ρόλος, υπότροπος παραβάτης, ή παρεμπόδιση της έρευνας
Μειώνεται αν συντρεχουν	Ελαφρυντικές περιστάσεις π.χ. Περιορισμένος ρόλος ή συμπεριφορά που έχει ενθαρρυνθεί από τη νομοθεσία
Υποκειμενο σε συνολικό οριο	10% του κυκλου εργασιων (ανά παράβαση)
Πιθανη περαιτερω μειωση λογω	Επιεικους μεταχειρισης: 100% για την πρωτη επιχειρηση, μεχρι 50% για την επομενη, 20-30% για την τριτη και μεχρι 20% για τις αλλες
	Διευθετησης: 10%
	Αδυναμιας πληρωμης

ⁱ <http://www.oecd.org/dataoecd/16/20/2081831.pdf>

ⁱⁱ Σε ορισμένες περιπτώσεις, π.χ. όταν ο κύκλος εργασιών μεταβάλλεται σημαντικά, το τελευταίο πλήρες έτος της σύμπραξης μπορεί να δώσει παραπλανητικά αποτελέσματα· η Επιτροπή μπορεί να χρησιμοποιήσει ένα άλλο πιο τυπικό έτος.

ⁱⁱⁱ Ανακοίνωση περί επιεικούς μεταχείρισης ([EE C298, 8.12.2006, σ.17](#))

^{iv} Για να επωφεληθούν από τις διατάξεις της ανακοίνωσης περί επιεικούς μεταχείρισης, οι επιχειρήσεις μπορούν να έρθουν σε επαφή με την Επιτροπή άμεσα ή μέσω νομικού συμβούλου. Υπάρχουν ειδικές τηλεφωνικές γραμμές από τις οποίες μια επιχείρηση μπορεί να ζητήσει βοήθεια από υπάλληλο της Επιτροπής (τηλ.: +32 2 298.41.90 ή +32 2 298.41.91), και ειδικός αριθμός φαξ (φαξ: +32 2 299.45.85).

^v Ανακοίνωση σχετικά με τις διαδικασίες διευθέτησης διαφορών (κανονισμός: [EE L171 της 1.7.2008, σ.3-5](#); ανακοίνωση: [EE C167 της 2.7.2008, σ.1-6](#))

^{vi} Σημείο 35 των κατευθυντήριων γραμμών (2006).

^{vii} [EE L1 της 4.01.2003, σ.1-25](#). Ο κανονισμός 1/2003 αντικατέστησε τον κανονισμό 17/1962, που έχει πανομοιότυπες διατάξεις σχετικά με τα πρόστιμα.
EE 13 της 21.2.1962, σ.204/62, όπως τροποποιήθηκε τελευταία από (ΕΚ)
N 1216/1999 (EE L148 της 15.6.1999, σ.5);

^{viii} Κατευθυντήριες γραμμές για τον υπολογισμό των προστίμων ([EE C9, 14.01.1998, σ.3-5](#))

^{ix} Κατευθυντήριες γραμμές για τον υπολογισμό των προστίμων ([EE C210 της 01.09.2006, σ.3-5](#))

Νοέμβριος 2011. Οι πληροφορίες αυτές παρέχονται μόνο για ενημερωτικούς λόγους και δεν είναι δεσμευτικές για την Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Δεν θίγουν τις κατευθυντήριες γραμμές της Επιτροπής για τα πρόστιμα.

Περισσότερες πληροφορίες

Ευρωπαϊκή Επιτροπή – Δικτυακός τόπος της πολιτικής ανταγωνισμού

<http://ec.europa.eu/competition>